

# Vergilere Neler Oluyor?

28 Eylül 2017 Perşembe

## Buraya Nasıl Geldik?

Son 2 yıla gelinceye kadar para politikasının bazen gevşek bazen sıkı uygulamalarına karşılık maliye politikası, mali disipline uygun şekilde yürütülüyordu. Bazı yıllarda sorunlar bir seferlik gelirlerle çözülsün bile maliye politikasının fazlaca eleştirilecek bir yanı yoktu. Bu görünüm 2015 yılının Kasım ayında Rus uçağının düşürülmesiyle birlikte bozulmaya başladı. 2016 yılının Temmuz ayında yaşanan darbe girişiminin ekonomik faaliyetlerde yarattığı daralma ekonomide sıkıntıları doruğa çıkardı. Ardından referandum gündeme geldi. Bu kez kamu harcamaları önceki seçimlerle kıyaslanmayacak hızla artmaya başladı.

2016 yılı Ekim ayında hazırlanan 'Orta Vadeli Program 2017 – 2019'daki tahminlerle yeni açıklanan 'Orta Vadeli Program 2018 – 2020'deki 2017 gerçekleşme tahminlerini aşağıdaki tabloda karşılaştırmalı olarak sunuyorum.

	2017 Tahmin	2017 Gerçekleşme Tahmini	Fark (%)
<b>Giderler</b>	<b>645,1</b>	<b>673,7</b>	<b>4,4</b>
Faiz Dışı Giderler	587,6	616,2	4,9
Faiz Giderleri	57,5	57,5	0,0
<b>Gelirler</b>	<b>598,3</b>	<b>612,0</b>	<b>2,3</b>
Vergi Gelirleri	511,1	520,5	1,8
Diğer Gelirler	87,2	91,6	5,0
<b>Bütçe Dengesi</b>	<b>-46,9</b>	<b>-61,7</b>	<b>31,6</b>
Faiz Dışı Denge	10,6	-4,2	-139,6

Tablo bize 2017 yılına ilişkin bütçe tahmin sapmalarını gösteriyor. Bütçe açığı yüzde 32'ye yakın sapma göstermiş görünüyor. En ciddi sorun, yıllardır sürekli fazla veren faiz dışı dengenin ilk kez 2017 yılında açık verecek olmasıdır.

## Vergi Artışları ve Yaratacağı Etkiler

Büyüme desteklemek için kamu harcamalarının artırılmasına devam edileceğini düşünürsek yukarıdaki görünümün 2018 ve sonraki yıllarda da süreceğini tahmin etmek mümkündür. Bunu öngören hükümet bazı vergilerde artışa gidiyor. Hazırlanan torba kanun tasarısında kamuoyunu en fazla ilgilendiren vergi düzenlemelerini ekonomik ve mali etkileri açısından kısaca değerlendirelim. (1) Asgari ücret, vergi dilimi uygulaması nedeniyle net 1.404 TL'nin altına düşmeyecek biçimde düzenleniyor. Bu düzenleme, vergi gelirlerini azaltıcı etki yaparak bütçeye yük olurken talep daralmasını önleyerek ekonomide canlılık yaratacak gibi görünüyor. Ekonomide ortaya çıkacak ek canlılığın ileride vergi gelirlerini de artırması beklenebilir. (2) Finans kuruluşlarının kurumlar vergisi oranı 2 puan artırılarak yüzde 20'den yüzde 22'ye çıkarılıyor. Bu düzenleme, vergi gelirlerini artırıcı etki yaratacak. Buradan sağlanacak ek kaynak savunma sanayi harcamalarına yönlendirileceği için kamu giderleri de artacak ve dolayısıyla gelir artırıcı etki, gider artırıcı etkiyle birbirini götürerek sıfır etkili bir durum ortaya çıkaracak. Buna karşılık finans kuruluşları ve özellikle bankalar bu ek yükü müşterilerine (örneğin kredi faizlerini artırarak) yansıtacaklarına göre bu düzenlemenin ekonomiye etkisi, talebi düşürmek ve büyüme kısıtlamak açısından olumsuz, talep kaynaklı enflasyonu dizginlemek açısından olumlu olacak (çelişkili etki.) (3) Gelir vergisi tarifesinde üçüncü dilimde yüzde 27 olarak uygulanan oran yüzde 30'a yükseltiliyor. Bir örnek olarak 2017 yılı kazançları için uygulanan gelir vergisi tarifelerini alıp hesaplama yapalım.

13.000 TL'ye kadar	% 15
30.000 TL'nin 13.000 TL'si için 1.950 TL, fazlası	% 20
70.000 TL'nin 30.000 TL'si için 5.350 TL, (ücret gelirlerinde 110.000 TL'nin 30.000 TL'si için 5.350 TL), fazlası	% 27
70.000 TL'den fazlasının 70.000 TL'si için 16.150 TL, (ücret gelirlerinde 110.000 TL'den fazlasının 110.000 TL'si için 26.950 TL), fazlası	% 35

Yılda 70.000 TL geliri olan bir işletme sahibi düşünelim. Bu tabloya göre bu kişinin ödeyeceği gelir vergisi 16.150 TL olacaktır. Şimdi bu tablodaki 3. Dilimin yeni düzenlemenin öngördüğü gibi % 30 olduğunu düşünelim. Bu durumda bu kişinin ödeyeceği gelir vergisi 17.350 TL'ye yükselecektir (Tablodan görüleceği gibi ücretlilerde 110.000 TL'den sonra artış olmaktadır.) Bu artış bütçe gelirlerinde artmaya yol açarak bütçe açığını ve enflasyonu düşürücü etki yapmakla birlikte ekonomide talep daralmasına neden olarak büyüme aleyhine bir gelişme yaratacaktır (çelişkili etkiler.) (4) Kira gelirlerinin beyanında götürü usulü seçenlerin yüzde 25 gider indirimi yapmak yerine yüzde 15 gider indirimi yapabilmeleri esası getiriliyor. Bu düzenleme, anladığım kadarıyla, kira geliri elde edenleri gerçek usulü benimseye yönlendirme amacı güdüyor. Böylece kira gelirlerinin ve giderlerinin belgelendirilmesi ve kayıt dışılığın azaltılması hedefleniyor. (5) Binek otomobiller için 2018 yılında ödenecek olan Motorlu Taşıtlar Vergisi yüzde 40 oranında artırılıyor. Bir örnek olarak 1.301 – 1.600 cc hacminde 1 – 3 yaş arasında bir binek otomobilinin vergisini hesaplayalım. Bu arabanın 2017 yılındaki vergisi 1.035 TL idi. Eğer bu ek artış olmasaydı 2018 yılındaki vergisi yüzde 15 artışla 1.190 TL olacaktı, şimdi bu artışla 1.449 TL olacak. Bu artış bütçe açığını denetlemek, talebi düşürmek ve enflasyonu düşürmek açısından olumlu, buna karşılık talep düşürücü yönüyle ekonomik büyüme için olumsuz etkiler yaratacak (çelişkili etkiler.) (MTV hesaplamalarında motor hacminin yanı sıra arabanın değerinin de dikkate alınacağını ve bu hesaplamanın farklı olabileceğini belirtmemiz gerekir.) (6) Emlak vergisinde rayiç bedel artırımlarının yüzde 50 artışla sınırlandırılması esası getiriliyor. Bu düzenleme, belediyelerin bazen ölçsüz olarak yaptıkları artışları belirli bir disipline sokarak sosyal amaca hizmet etmesi bakımından yerinde bir düzenleme olarak değerlendirilebilir.

### **Borçlanma Limitinin Artırılması Meselesi**

Bütçe açık verdiğinde bu açığın borçlanmayla nasıl finanse edileceği konusu 4749 Sayılı Kamu Finansmanı ve Borç Yönetiminin Düzenlenmesi Hakkında Kanun ile hükme bağlanmış bulunuyor. Bu kanunun Hazinesinin borçlanma, ikraz ve garanti limitini düzenleyen 5'inci maddesi şöyle:

#### **ÜÇÜNCÜ BÖLÜM** Limit

##### *Borçlanma, ikraz ve garanti limiti <sup>(1)</sup>*

**Madde 5 -** Mali yıl içinde 1 inci Maddede belirtilen ilkeler ve mali sürdürülebilirlik de dikkate alınarak yılı bütçe kanununda belirtilen başlangıç ödenekleri toplamı ile tahmin edilen gelirler arasındaki fark miktarı kadar net borç kullanımı yapılabilir.

**(Değişik ikinci fıkrası: 16/7/2008-5787/3 md.)** Borçlanma limiti değiştirilemez. Ancak borç yönetiminin ihtiyaçları ve gelişimi dikkate alınarak, bu limit yıl içinde en fazla yüzde beş oranında artırılabilir. Bu miktarın da yeterli olmadığı durumlarda, ilave yüzde beş oranında bir tutar, ancak Müsteşarlığın görüşü ve Bakanın teklifi üzerine Bakanlar Kurulu kararı ile artırılabilir. Bütçenin denk olması durumunda da borçlanma, anapara ödemesinin en fazla yüzde beşine kadar artırılabilir.

Vadesinde nakden ödenenler hariç, çeşitli kanunlara dayanılarak ikrazen ihraç olunan özel tertip Devlet iç borçlanma senetleri bu limitin hesaplanmasında dikkate alınmaz. Mali yıl içerisinde ikrazen ihraç edilecek özel tertip Devlet iç borçlanma senetlerinin limiti her yıl bütçe kanunlarıyla belirlenir.

**(Değişik son fıkrası: 16/7/2008-5787/3 md.)** Mali yıl içinde sağlanacak garantili imkân ve dış borcun ikrazı limiti, yılı bütçe kanunıyla belirlenir.

2017 yılı Bütçe Kanunu'nda öngörülen açık miktarı ve dolayısıyla Hazine için öngörülen borçlanma limiti yaklaşık olarak 47,5 milyar TL idi. Yukarıya aldığımız yasa maddesine göre bu limiti Hazine'nin bağlı olduğu Bakanın yüzde 5, Bakanlar Kurulu'nun da yüzde 5 artırma imkânları bulunuyor. Bu durumda Hazine'nin 47,5 ile 49,9 milyar TL arasındaki tutar için Hazine'den

sorumlu Bakanın onayıyla borçlanmaya devam etmiş olması gerekiyor. 49,9 ile 52,4 milyar TL arasındaki miktar için de Bakanlar Kurulu Kararı çıkarılmış olması gerekiyor. Bu konuda bir Bakanlar Kurulu kararı çıkarılmamışsa Ağustos sonu itibariyle ulaştığımız 55,6 milyar TL'lik net borç miktarının 49,9 ile 52,4 milyar TL arasındaki 2,5 milyar TL'lik kısmı yasaya uygun olmaksızın borçlanılmış olmaktadır. 52,4 milyar TL üzerindeki borçlanma ise tümüyle yasa dışı yürütülmüş bulunmaktadır. Esasen yasa maddesinde yüzde 10'luk artırımla ulaşılacak limitten sonraki borçlanma için bir düzenleme bulunmuyor. Bu durumda bütçe açığı daha yukarılara gittiğinde Hazine'nin 52,4 milyar TL'nin üzerindeki miktarlarda borçlanması nasıl olacak? Her şeyden önce böyle bir durumda bütçede gider yapılabilmesi için ek bütçe kanunu çıkarılması gerekiyor. Çünkü borçlanma limitinden önce ek harcamaya parlamento onayı alınması gerekiyor. Bu yapılmadan şu anda yapılmaya çalışıldığı gibi torba kanunla Hazinenin borçlanma limitinin artırılması yasal değil. Yapılması gereken şey ek bütçe yasası çıkarılarak yeni ödenekler alınmasıdır. Öyle olunca açık artacağı için Hazinenin borçlanma limiti de otomatik olarak artacaktır.